

Facultat de Ciències de l'Educació

Curs 2001-2002
Codi: 22825 Crèdits 4
Expressió i Promoció Participativa Cultural
Professora: Montserrat Rifà Valls

Objectius

- Familiaritzar als/les alumnes en l'apreciació dels productes artístics, estètics i visuals, en les vessants comunicativa, expressiva i significativa.
  - Reflexionar en torn a les vessants cultural, crítica, procedimental i educativa que configuren el saber de les arts plàstiques, com a part integrant de la formació humana.
  - Aprendre a analitzar críticament els productes de la cultura visual de l'entorn social.
  - Adquirir criteris per a poder organitzar exposicions i activitats en relació a les manifestacions estètiques i la producció artística en els àmbits del treball social.
  - Adquirir criteris com a educadors/es de l'art per a poder organitzar grups de treball per a la pràctica, des de diversos plantejaments i situacions de l'educació social.
-

Temari

1. Dimensió cultural conceptual

- Fonaments i bases teòriques de l'educació artística en relació al treball social.
- Incidència de les arts plàstiques i de la cultura visual a l'entorn social.
- Interdisciplinarietat de les manifestacions artístiques a la modernitat i la contemporaneïtat.
- Àmbits de la promoció cultural. La formació en relació al patrimoni artístic, les manifestacions de la cultura popular i les institucions culturals.

2. Dimensió crítica apreciativa

- Apreciació i interpretació de l'obra artística: aspectes culturals i semiòtics.
- Comprensió crítica de les manifestacions visuals i culturals mediàtiques.
- Anàlisi de propostes i pràctiques educatives institucionals en el camp de l'art i la cultura.
- Els museus com a artefactes de mediació cultural. Les polítiques de difusió i educació en relació a les arts plàstiques i visuals.

3. Dimensió productiva

- Domini de l'estructura del llenguatge de comunicació visual: la composició, el codi i el missatge. Aplicació dels elements bàsics del llenguatge visual i plàstic en la realització de propostes artístiques.
- Experimentació del procés creatiu en la representació visual i plàstica.
- Coneixement dels espais, procediments i materials adients per al desenvolupament de propostes relacionades amb la producció artística.

4. Dimensió educativa

- Construcció d'un projecte d'educació artística per a la participació de persones de grups socials amb edats i interessos diversos, i per al desenvolupament comunitari.
  - Realització de propostes de treball per a grups a partir de diferents finalitats formatives: activitats, tallers, projectes, visites, seminaris, etc.
  - Reflexió en torn a un currículum d'educació artística que s'adapti a la multiculturalitat i les diferències de gènere, potenciant el desenvolupament d'estratègies i recursos per a la intervenció com a educadors/es socials.
-

Metodologia

- Classes teòriques amb suport àudio-visual, exposició dels conceptes i dels temes clau
  - Exercicis de comprensió crítica d'obres d'art i de productes de la cultura visual presents a l'entorn social.
  - Anàlisi de propostes educatives en el camp de l'art i la cultura relacionades amb la participació de les persones i les comunitats: museus, centres cívics, centres culturals, fundacions, hospitals, organitzacions no governamentals, educació d'adults, presons, etc.
  - Lectura i anàlisi de textos relacionats amb l'educació artística i la cultura visual en els contextos de l'educació social.
  - Classes pràctiques per exercitar els continguts conceptuals, procedimentals i culturals artístics i per abordar la resolució de problemes en el camp educatiu a partir de l'aprenentatge experiencial.
-

Avaluació

CRITERIS D' AVALUACIÓ

- Assimilació i comprensió de la teoria.
- Claredat en l'expressió i la comunicació de les idees. Utilització de la informació.
- Criteris culturals, qualitius, objectius i subjectius en la presa de decisions.
- Sentit progressiu en la consecució dels objectius plantejats.
- Criteris per a la intervenció en el camp de l'educació artística.

ACTIVITATS D' AVALUACIÓ

- Treballs escrits individuals o de grup sobre un tema proposat.
  - Cadascun dels treballs pràctics realitzats.
  - Prova escrita sobre la teoria i/o la pràctica impartida.
-

Bibliografia

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

- ALONSO FERNÁNDEZ, L. (1999b). *Museología y museografía*. Barcelona: Ediciones del Serbal.
- ARNHEIM, R. (1993). *Consideraciones sobre la educación artística*. Barcelona: Paidós.
- BALLART, J. i JUAN, J. (2001). *Gestión del patrimonio cultural*. Barcelona: Ariel.
- BELCHER, M. (1996). *Organización y diseño de exposiciones*. Gijón: Trea.

- BERGER, J. (2000). *Modos de ver*. Barcelona: Gustavo Gili.
- BRUNER, J. (2000). *La educación, puerta de la cultura*. Madrid: Visor.
- CLIFFORD, J. (1999). *Itinerarios transculturales*. Barcelona: Gedisa
- DEBRAY, R. (1998). *Vida y muerte de la imagen. Historia de la mirada en Occidente*. Barcelona: Paidós.
- DONDIS, D.A. (1995). *La sintaxis de la imagen*. Barcelona: Gustavo Gili.
- GARDNER, H. (1993). *La mente no escolarizada*. Barcelona: Paidós.
- GIROUX, H. A. (1997). *Cruzando límites. Trabajadores culturales y políticas educativas*. Barcelona: Paidós Educador.
- HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, F. (1998). *El museo como espacio de comunicación*. Gijón: Trea.
- HOOPER-GREENHILL, E. (1998). *Los museos y sus visitantes*. Gijón: Trea.
- LAZOTTI, L. (1983). *Comunicación visual y escuela*. Barcelona: Gustavo Gili.
- PASTOR HOMS, M.I. (1992). *El museo y la educación en la comunidad*. Barcelona: Ceac.
- TATARKIEWICZ, W. (1988). *Historia de seis ideas*. Madrid: Tecnos.
- WILLIAMS, R. (1994). *Sociología de la cultura*. Barcelona: Paidós.
- WONG, W. (1995). *Fundamentos del diseño*. Barcelona: Gustavo Gili.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA

Art, Educació i Estudis Culturals

- ARNHEIM, R. (1979). *Arte y percepción visual*. Madrid: Alianza Forma.
- AGIRRE, I. (2000). *Teorías y prácticas en educación artística*. Navarra: Universidad Pública de Navarra.
- AUGÉ, M. (1998). *El viaje imposible*. Barcelona: Gedisa.
- BARKER, C. (2000). *Cultural Studies: Theory and Practice*. Londres: Sage.
- BARKER, M. i BEEZER, A. (Eds.) (1994). *Introducción a los estudios culturales*. Barcelona: Bosch Casa Editorial.
- BARTHES, R. (2000). *Mitologías*. Barcelona: Paidós.
- BERGER, J. i MOHR, J. (1997). *Otra manera de contar*. Murcia: Mestizo.
- BOURDIEU, P. (1988). *La distinción. Criterio y bases sociales del gusto*, Madrid : Taurus.
- BRUNER, J. (1991). *Actos de significado. Más allá de la revolución cognitiva*. Madrid: Alianza.
- BURGIN, V. (1996). *In/Different Spaces. Place and Memory in Visual Culture*. Berkeley: University of California.
- CAHAN, S. i KOCUR, Z. (Eds.) (1996). *Contemporary Art and Multicultural Education*. Nova York: The New Museum of Modern Art/Routledge.
- CLIFFORD, J. (2001). *Dilemas de la cultura. Antropología, literatura y arte desde la perspectiva etnográfica*. Barcelona: Gedisa.
- CURRAN, J. MORLEY, D. i WALKERDINE, V. (Comp.) (1998). *Estudios culturales y medios de comunicación*. Barcelona: Paidós.
- DANTO, A.C. (1999). *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el linde de la historia*. Barcelona: Paidós.
- DURING, S. (Ed.) (1999). *The Cultural Studies Reader*. Londres: Routledge.
- EAGLETON, T. (2000). *La idea de la cultura*. Barcelona: Paidós.
- EISNER, E.W. (1993). *Educación la visión artística*. Barcelona: Paidós
- EVANS, J. i HALL, S. (Eds.) (1999). *Visual Culture: The Reader*. Londres: Sage.
- FOSTER, H. (Ed.) (1988). *Vision and Visuality*. Nova York: Bay Press.
- FRASCINA, F.; BLAKE, N. et al. (1998). *La modernidad y lo moderno*. Madrid: Akal.

- GARCÍA CANCLINI, N. (2001). *Culturas híbridas*. Barcelona: Paidós.
- GARDNER, H. (1987). *Arte, mente y cerebro*. Buenos Aires: Paidós (reimpr.).
- GARDNER, H. (1994). *Educación artística y desarrollo humano*. Barcelona: Paidós.
- GARDNER, H. (2000). *La educación de la mente y el conocimiento de las disciplinas*. Barcelona: Paidós.
- GEERTZ, C. (1990). *La interpretación de las culturas*. Barcelona: Gedisa.
- GIROUX, H. A. (1996). *Placeres inquietantes. Aprendiendo la cultura popular*. Barcelona: Paidós Educador.
- GIROUX, H.A. (2001). *Cultura, política y práctica educativa*. Barcelona: Graó.
- GOMBRICH E. H (1980). *Historia del Arte*. Madrid: Alianza.
- GOMBRICH, E.H (1979). *Arte e ilusión*. Barcelona: Gustavo Gili.
- HALL, S. i du GAY, P. (Eds.) (1997). *Questions of Cultural Identity*. Londres: Sage.
- HARGREAVES, D.J. (1991). *Infancia y educación artística*. Madrid: Morata.
- HERNÁNDEZ, F. (2000). *Educación y cultura visual*. Barcelona: Octaedro.
- JAMESON, F. i ZIZEK, S. (1998). *Estudios culturales. Reflexiones sobre el multiculturalismo*. Barcelona: Paidós.
- JUANOLA, R. et al. (1999). *Art, cultura i educació*. Barcelona: Editorial Pensament.
- KINCHELOE, J. L. i STEINBERG, Sh. R. (2000). *Repensar el multiculturalismo*. Barcelona: Octaedro.
- LÓPEZ, A.; HERNÁNDEZ, F. i BARRAGÁN, J.M. (1997). *Encuentros del arte con la antropología, la psicología y la pedagogía*. Manresa: Angle.
- McLAREN, P. L. (1997). *Pedagogía crítica y cultura depredadora. Políticas de oposición en la era postmoderna*. Barcelona: Paidós Educador.
- MIRZOEFF, N. (1998). *The Visual Culture Reader*. Londres: Routledge.
- MIRZOEFF, N. (1999). *An Introduction to Visual Culture*. Londres: Routledge.
- MITCHELL, W. J. T. (1986). *Iconology, Image, Text, Ideology*. Chicago/Londres: The Chicago University Press.
- MORLEY, D. (1996). *Televisión, Audiencias y estudios culturales*. Buenos Aires: Amorrortu.
- POLLOCK, G. (1988). *Vision and Difference*. Londres/Nova York: Routledge.
- READ, H. (1978). *Educación por el arte*. Buenos Aires: Paidós.
- REYNOSO, C. (2000). *Apogeo y decadencia de los estudios culturales: una visión antropológica*. Barcelona: Gedisa.
- SAID, E. (1996). *Cultura e Imperialismo*. Barcelona: Anagrama.
- TOMÁS, F. (1998). *Escrito, pintado. Dialéctica entre escritura e imágenes en la conformación del pensamiento europeo*. Madrid: Visor.
- WOLFF, J. (1997). *La producción social del arte*. Madrid: Istmo.
- WOOD, P.; FRASCINA, F.; HARRIS, J. i HARRISON, C. (Eds.) (1999). *La Modernidad a debate. El arte desde los cuarenta*. Madrid: Akal.

Museus i Promoció Cultural

- ALDEROQUI, S. (Comp.) (1996). *Museos y escuelas: Socios para educar*. Buenos Aires: Paidós.
- ALONSO FERNÁNDEZ, L. (1988). *Museos y museología, dinamizadores de la cultura de nuestro tiempo* (2 vol.). Madrid: Universidad Complutense.
- ALONSO FERNÁNDEZ, L. (1993). *Museología. Introducción a la teoría y práctica del Museo*. Madrid: Istmo.
- ALONSO FERNÁNDEZ, L. (1999a). *Introducción a la nueva museología*. Madrid: Alianza.
- BALLART, J. (1997). *El patrimonio histórico y arqueológico: valor y uso*. Barcelona: Ariel.
- BARKER, E (Ed.) (1999). *Contemporary Cultures of Display*. New Haven: Yale University Press.
- CAMPILLO, R. (1998). *La gestión y el gestor del patrimonio cultural*. Murcia: Ed. KR.
- CHADWICK, A. i STANNETT, A. (Eds.) (1995). *Museums and the Education of Adults*. Nottingham: National Institute of Adult in Community Education.
- DEAN, D. (1994). *Museum Exhibition. Theory and practice*. Londres: Routledge.

- FERNÁNDEZ PRADO, A. (1997). *Els museus d'art de Barcelona: Antecedents, gènere i desenvolupament fins a l'any 1915*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- GUNTÍN, F. (1998). *L'art contemporani des de l'àmbit local. Eines per al disseny i la gestió de programes d'arts visuals*. Barcelona: Pagès Editors i Diputació de Barcelona.
- HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, F. (1994). *Manual de museologia*. Madrid: Síntesis.
- HOOPER-GREENHILL, E. (2000). *Museums and the Interpretation of Visual Culture*. Nova York: Routledge.
- NIESTA, M. (1993). *Els gabinets del món*. Lleida: Pagès.
- KARP, I. i LAVINE, S. (Eds.) (1991). *Exhibiting Cultures. The Poetics and Politics of Museum Display*. Washington: Smithsonian Institution Press.
- KARP, I.; MULLER, C. i LAVINE, S. (Eds.) (1992). *Museums and Communities. The Politics of Public Culture*. Washington: Smithsonian Press.
- LEÓN, A. (1978). *El museo. Teoría, praxis, utopía*. Madrid: Cátedra.
- LORD, B. i LORD, G. (1998). *Manual de gestión de los Museos*. Barcelona: Ariel.
- LORENTE, J.P. (1997). *Centros de arte. Museos. Arte Público. Talleres*. Saragossa: Universidad de Zaragoza.
- MONTANER, J. (1990). *Nuevos museos. Espacios para el arte y la cultura*. Barcelona: Gustavo Gili.
- MONTANER, J. (1995). *Museos para el nuevo siglo*. Barcelona: Gustavo Gili.
- MOORE, K. (1998). *La gestión del museo*. Gijón: Trea.
- PEARCE, S.M. (Ed.) (1989). *Museum Studies in Material Culture*. Londres: Leicester University Press.
- RIBALTA, J. (Ed.) (1998). *Servicio Público. Conversaciones sobre financiación y arte contemporáneo*. Salamanca: Ediciones de la Universidad de Salamanca.
- RICO, J.C. (1994a). *Museos, arquitectura, arte: Los espacios expositivos*. Madrid: Sílex.
- RICO, J.C. (1994b). *Museos, arquitectura, arte: Montaje de exposiciones*. Madrid: Sílex.
- RIVIÈRE, G.E. (1993). *La museología. Curso de museología/Textos y testimonios*. Madrid: Akal.
- TUCKER, M. (1992). *Different Voices*. Nova York: Association of Art Museum Directors.
- VALLEGGIA (Ed.).(1994). *La gestión cultural de la ciudad ante el próximo milenio*. Buenos Aires: Edicione Ciccus.
- VERGO, P. (1989). *The New Museology*. Londres: Reaktion Books.
- VV.AA: (1998). *Debats de Museologia*. Girona: Universitat de Girona.
- ZULAIKA, J. (1997). *Crónica de una seducción. El museo Guggenheim de Bilbao*. Madrid: Nerea

Revistes

- o Revista de Museología, publicada per la Asociación de museólogos españoles.
- o Museum, publicada per l'ICOM.
- o Museum News, publicada per la American Association of Museums.
- o Papers, publicada per la Fundació "La Caixa".
- o De museus, publicada per la Generalitat de Catalunya.